

جه عفر بابامیری، سولهیمان فەرشێ و کەسانیک له شانۆگیرانی شارەکانی تری کوردستان. " (پەنجای ساڵ...)

" پێشوازی لەم شانۆیە لە هەموو شارەکان و ینەیکی گشتی خواست و ویستی خەلکی دەر دەخست بە رانەس بە کۆلتورو زمانی خۆیان. لە شاری سەقز کاتیگ داوای لیبوردنمان لە بینەرانی دەکرد لە مەر کەم و کورتی شانۆکە، کابرایکی تەمەن ساڵ هەستایە سەر پێ و چاو پر لە فرمیسک وتی: " نا رۆلەکانم ئێوه نابێ داوای لیبوردن بکەن، ئێمه به دل سیاسی ئێوه دەکەین، ئێوه هەستیکتان له ئێمه دا زیندو کردوه که زور ساڵه پێشیل کراوه. ئەمەن زیاتر لە سی ساڵە ماموستای فیرگەکانم، لە خۆشم شەرم دەکەم که ناتوانم بە کوردی بنووسم و بخوینمەوه!" ئەم هەستە لە هەموو شارەکان بەرچاو بوو. لەو شارانە زیاتر لە دەههزار کەس بینەری مانگرتن بوون. " (پەنجای ساڵ...)

تیپی شانۆی لاو لە ساڵی ۱۹۷۲ لە شاری بۆکان پێک هات و هەتا ساڵی ۱۹۸۰ یەک لە تێپەکانی شانۆ بوو، که له ژيانى هونەری، کۆمەلایەتی و سیاسی رۆژەلانی کوردستان دەوری گیرا و تاییەت بە شارێک نەبوو. جگە لە شانۆنامەى مانگرتن " خودمۆختاری یانی چی؟" یەک لەو بەر هەمانە بوو، که " لە زستانی ۱۹۸۰ لە شارەکانی سنە، سەقز، بۆکان، مەهاباد و پیرانشار پێشکەش کرا. خودمۆختاری یانی چی لە سەر رێ و شوینی بەیتی کوردی نووسرابوو و فورم و دارشتن و شیوهی ناخافتن و پێشکەشکردن بە لە بەرچاوگرتنی تاییەتمەندیەکانی "بەیت" بوو، راوی لە گەل بینەرانی دەکوێتە گەفت و گو. ئەم شانۆنامیە، کوردیک دەنوینی که لەو هەموو خودمۆختاریە رەنگاوەرەنگی گروویەکانی سیاسی سەرەگیژەى گرتوووه! ئەم شانۆیە بە گەرمی لە لایەن خەلکەوه وەرگیرا و دەکرێ خودمۆختاری یانی چی بە یەکەم تیکستی شانۆی کوردی لە رۆژەلانی کوردستان بە شیوهی نوێ و لە سەر پایەى درامای کۆنى کوردی چاویلکری. هەموو بەشەکانی شانۆ وهک موسیقا، جلوبەرگ کوردی بوون و شیوهی کایه و جولهی شانۆگیرەکانیش بە پێی لە بەرچاوگرتنی تاییەتمەندیەکانی ژيانى کوردەواری بوو. خودمۆختاری یانی چی سەرەتای تاقیکردنەوهیکی نوێی شانۆی کوردی بوو لە رۆژەلانی ولات، که دامرکایهوه. " (پەنجای ساڵ...)

Mangirtin(Rojiya Birçîbûnê): *Yekêmin şanoya bi zimanê kurdî.*
Werger: Muhsîn Ozdemîr

Sala ٥٨(١٩٧٩)an yekemîn şanoya bi zimanê kurdî ya bi nivîsa Ebdurehman Zengene(bi gotina Kek Enwer Reşîd li Almanya, nivîskarê şanoya Mangirtin, nivîskarek Erebe bi navê Ce'fer Elî'ye, werger jî Fazil Caf û Rehman Zengene bûn) ji bo pêşkêşkirinê hat amadekirin!. Rojiya birçîbûnê; çîroka karkerên petrolê yê li Kerkûkê vedibêje. Ev şanoname di çend şevan de li Sine, Bokan, Mehabad, Pîranşehr(Xanê) ê hat pêşkêşkirin. Pêşkêşkirina Rojiya Birçîbûnê li Bajarê Sineyê hevdem bû bi hatina artêşa Îranê di roja ٢٧/٠٥/١٣٥٨(١٩٧٩)an de. Ku ev roj jî roja dawî ya cîhada Xomeynî ku li dijî gelê kurd ragihandibû. Bi vî awayî pêşî li karê şanoyê hat girtin.

Derhênerê şanoyê Birayim Ferşî bû. Lîstikvan (rolgir) jî; Mihemed Mi'marzade, Mensur Merzengî, 'Elî Mehmûdî, Qadr Serşîn, Ce'fer Mewlûdpûr, Rehîm Behramzade, Simayil Yosfî, Salh Salihî, Ebu 'Ebdulapûr, Es'ed Husênî, Mihemed Farûqî, Xalîd Heyderî, Ce'fer

Babamîrî, Suleyman Ferşî û kêsine din ên ku ji bajarên din ên kurdistanê hatîn.

Şanoya Rojiya Birçîbûnê, piştî Dayîka Niştiman a ١٣٢٣(١٩٤٤)an, di dîroka Rojhilatê Kurdistanê de duyemîn şano bû ku bi kurdî hatî pêşkêşkirin. Her weha yekemîn şanoye ku bi tevlibûna gelek kesên din ên ji bajarên kurdistanê hatîn û derketîn ser dika şanoya. Pêşwaziya ji vê şanoyê re wêneyeke giştî yê daxwaza gel ji bo çand û zimanê kurdî derdixist pêşberî wan.

Li bajarê Seqizê dema ku me ji bo kêma û kurtiyên şanoyê lêborîna xwest, mirovek temendar rabû ser piya û bi kelogirî got: “na, kurên min, nabe ku lêborînê bixwazin, em ji dil spasiya we dikin, we hestên xwe di dilê me de zindî kirin ku bi salane hatiye li paşxistin, ez ji sîsalî zêdetire mamostayê fêrgehan im, ji xwe şerm dikim ku nikarim bi kurdî binivîsim û bixwînim! Ev hest li hemû bajaran dihat dîtin. Di wan bajaran de deh hezar zêdetir temaşevanên xwe hebûn.

Xweserî Ango Çi? Berhema dawîn:

Berhema dawî ya Şanoya Lawan şanonameyek bi navê “Xweserî Ango Çi?” bû. Nivîskar û Derhêner Birayim Ferşî bû. Di zivistana ١٩٨٠an de li bajarê Sine, Seqz, Bokan, Mehabad û Pîranşarê hat pêşkêşkirin. “Xweserî Ango Çi?” li ser rê û rêbazên beytê kurdî hatibû nivîsandin. Form û dariştin, şewaza axaftin û pêşkêşkirinê li gor taybetmendiyan beytê hatibû amadekirin. Nêçîrvan bi temaşevanan re dikeve nav gotûbêjan. Ev şanoname; kurdek nîşan dide ku ew xweseriya rengorengo ya hemû grûpên siyasî sergêjiyê çê dike! Ev şano bi germî ji gel hatiye wergirtin û dikin “Xweserî anga çi?” Wek yekemîn deqa şanoya kurdî li rojhilatê Kurdistanê bi şewaza nû û li ser bingeha dramaya kurd a qedîm lê bê nihêrîn. Hemû beşên şanoyê yê wek mûsîqe û cilûberg bi kurdî bûn. Şewaza lîstin û keftûlefa şanogeran jî li gorî li ber çav girtina taybetmendiyan jiyana kurdewarî bû. “Xweserî anga çi?” destpêka ezmûnkirina nû ya şanoya kurdî bû di rojhilatê welêt de hatiye gur kirin. (په‌نجا سال...)